

Šiame numery

Kūno dalių tvarkymo atstovai.
Pokalbis su kun. dr. V. Rimšeliu, MIC,
ryšium su arkivysk. J. Matulaičio
mirties sukaktim ir jo minėjimu
Chicagoje.
Danguolės Sadūnaitės eilėraščiai.
Amerikos grafikos trisdešimtmečio
paroda: pokalbis su dail.
Romu Viesulu.
Jono Dovydaičio tarybinis romanas.
Jaunieji menininkai Jaunimo
centre, Chicagoje.

Kertinė paraštė

Kūno dalių tvarkymo atstovai

Pavergtos Lietuvos prozoje
šiuo metu išryškėjo tam tikra siu-
žetinė mada. Gal tai tik atsitikti-
numas, bet jau trečiame romane
iš eilės aprašomas gydytojo gyve-
nimas.

Prozininkas Romualdas Lan-
kauskas chirurgus yra sąmojin-
gai pavadinęs kūno dalių tvar-
kymo atstovais. Pridėję prie
bendro valdo 1975 m. išėjusioje
pasirodžiusio Eduardo Cinzo ro-
mano "Raudonojo arklio vasa-
ra" chirurgą Dogenį, nusprendė,
kad kūno dalių tvarkytojų profes-
ija mūsų ateityje pasieks pagarbą
dėmesio centre.

V. Sirijos Giros romane "Bė-
gimas nuo šešėlio" iškyla tragiška
gydytojo Luko Kaupelio dalis.
Stambiam Mykolo Sluckio ro-
mane "Saulė vakarop" narpio-
jama psichologiškai etiška su-
raizgyta chirurgo Vinco Nari-
manto kasdienybė. Romualdo
Lankausko spontaniškame ro-
mane "Prisiminimai po vidur-
nakties" tikrai pagaunantį
vaizduojamas chirurgo Vytauto
Aimino nuopoli.

Šių romanų gydytojai savo
charakterių bruožais maždaug
panašūs. Profesijai jie yra ga-
biūs vyrai, jautrūs žmonių kan-
čioms, atidūs gyvenimo ir savo-
jo Ego stebėtojai, tačiau nelai-
mingi šeimos dalykuose. Gyvena
jie atsiskyrę arba skiriasi su
žmonėmis, tačiau turi nepaprastą
pasisekimą moterų tarpe. Jų ap-
linkoje, net klinikoje patalpose,
gausiai pilstomas alkoholis. Kas
būdinga, medikai atvirai reikš-
kritiką dabartinėms sąlygoms
Lietuvos medicinoje. Pailiustru-
kime keliais pavyzdžiais.

Žmonės suerzintas, Lankaus-
ko chirurgas Aiminis trokšta iš-
gerti. Atidarys spintelę, pamato
išrikiuotus net šešis neatkimštus
konjako butelius; samprotauja
(antruoju asmeniu rašoma mo-
nologo forma): "Visi padovano-
ti pacientų, norėjusių tokiu būdu
atsidėkoti už gražintą sveikatą
(...). Ne vienas nešdavo gerimus

ir saldinius, o tau, tiesa pasa-
kius, reikėjo pinigų. Taip, pinigai
būtų smarkiai praverę: juk už-
dirbdavai ne per daug laisvai, ir
didžiąją jų dalį išleisdavai maistui.
Ne kažin kas likdavo. Kai
reikėdavo pirkti kokį nors daiktą,
sukdavai galvą, kaip juos su-
kraipyti. Ir vis dėlto apsiriboda-
vai tik alga".

Mykolo Sluckio chirurgas Ne-
rimantas štai kaip apibūdina gy-
dytojų būklę perkimstose, įrengi-
mų stokojančiose ligoninėse: "O
gydytojas... Naktį operavęs, die-
nų vėl operuoti, vėl tvarstai. Ka-
vo puodelio tau neatneš atsigai-
vinti, grūdis bufete ir eilė dre-
bančiom rankom, ką tik išgel-
bėjusiom ar praradusiom žmo-
gus".

V. Sirijos Giros daktaras kole-
gai sako: "Mediciną užtvindė
moterys. Tauriausioji profesija
feminizavosi, o juk, tiesa sakant,
kiekvienam malonu, kai moteris
ipila kavos, o ne pulpuoja kepe-
nis".

Romanas yra fikcija, tačiau jo
epiškame plote iškyla autentiškos
gyvenimo nuotaikos. Minėtuose
veikaluose, kadangi jie turi rea-
listinį ir šiuolaikinį pagrindą, aiš-
kiai parodoma gana apkiutusi
gydytojų būklė Lietuvoje. Gydy-
tojai yra skriaudžiami finansiš-
kai, nežiūrint jų įdėto triūso ir
laiko į mokslą, nežiūrint pasi-
šventimo darbe.

O kodėl? Sunku tiksliai atsai-
kyti: sovietija gi yra sukaustyta
kvailliausias potvarkiais. Galima
spėti, kad nesiskaitymas su dak-
taro profesija rišasi su hierarchi-
niu bokštu, kuriame pirmie-
nybė ir privilegijas gauna ideolo-
ginis — propagandinis aparatas,
vadovaujančioji karininkija,
saugumo kumščiai, tarybiškai
uolūs menininkai ir gamy-
bos pirmūnai. Šiaip eilinis darb-
tus gydytojas eilinėje ligoninėje
lieka nustumtas į žemą ekono-
minę pakopą.

Grožinė proza apie tai tylėti
negali.

LAUKIAME ŠVENTOJO

Pokalbis su kun. dr. Viktoru Rimšeliu, MIC, arkivyskupo Jurgio Matulaičio mirties 50 metų
sukakčiai sausio 27 d. artėjant ir jo minėjimui sausio 22–23 d. ruošiantis

— Oficialiais šventaisiais lig šiol
lietuvių tauta nelabai galime pa-
sauliui pasigirti: kone vienintelis šv.
Kazimieras. Sakykit, negi tie lietu-
viai iš tikrųjų tokie nešventi, ar
čia lėmė kurios nors kitos priežas-
tys?

— Teisingai, tikrų lietuvių,
Bažnyčios paskelbtų šventaisiais,
mes neturime. Net ir šv. Kazimiero
kanonizacijos byla laikoma neuž-
baigta, nes Vatikano archyvuose ne-
randama tos bylos dokumentų. Ka-
nonizacijos byla iš krikščionio ne-
padaro šventojo, tik ištyrus krikš-
čioniškų dorybių herojiškumą, at-
randama, kad jo gyvenimas buvo
šventas. Todėl tokį gyvenimą šv.
Tėvas visai Bažnyčiai paskelbia pa-
vyzdžiu, o patį šventąjį verta gerbi-
ti altorių garbe. Be abejo, yra ne-
suskaitoma daugybė šventųjų, ku-
rie niekad nebus kanonizuoti. Ka-
nonizuotieji šventieji ne visada yra
didieji šventieji už tuos, kurių
vardai šiame pasaulyje gal niekad
nebus atskleisti.

Kanonizuoti šventieji yra tie
žmonės, kurie gyvenime sukūrė apie
save dvasinį sąjūdį pagal Kristaus
Evangeliją. Taip sakant, jie pajudi-
no gyvenime vandenį, kurių ban-
gavimas nesibaigia po jų mirties.
Mes lietuviui turime šventųjų,
bet jų gyvenimas nėra pasiekęs
bažnytinio forumo aikštės, kur vi-
sotinės Bažnyčios tikintieji galėtų
pamatyti ir susižavėti to gyvenimo
gražumu. Tokie, kaip Stasys Šal-
kauskis, Pranas Dovydas, vysku-
pas Teofilis Matulionis, kankiniai
vyskupai Mečislovas Reinys, Vincas
Borisevičius, galima sakyti, yra
šventos asmenybės, bet mažai kam
žinomos.

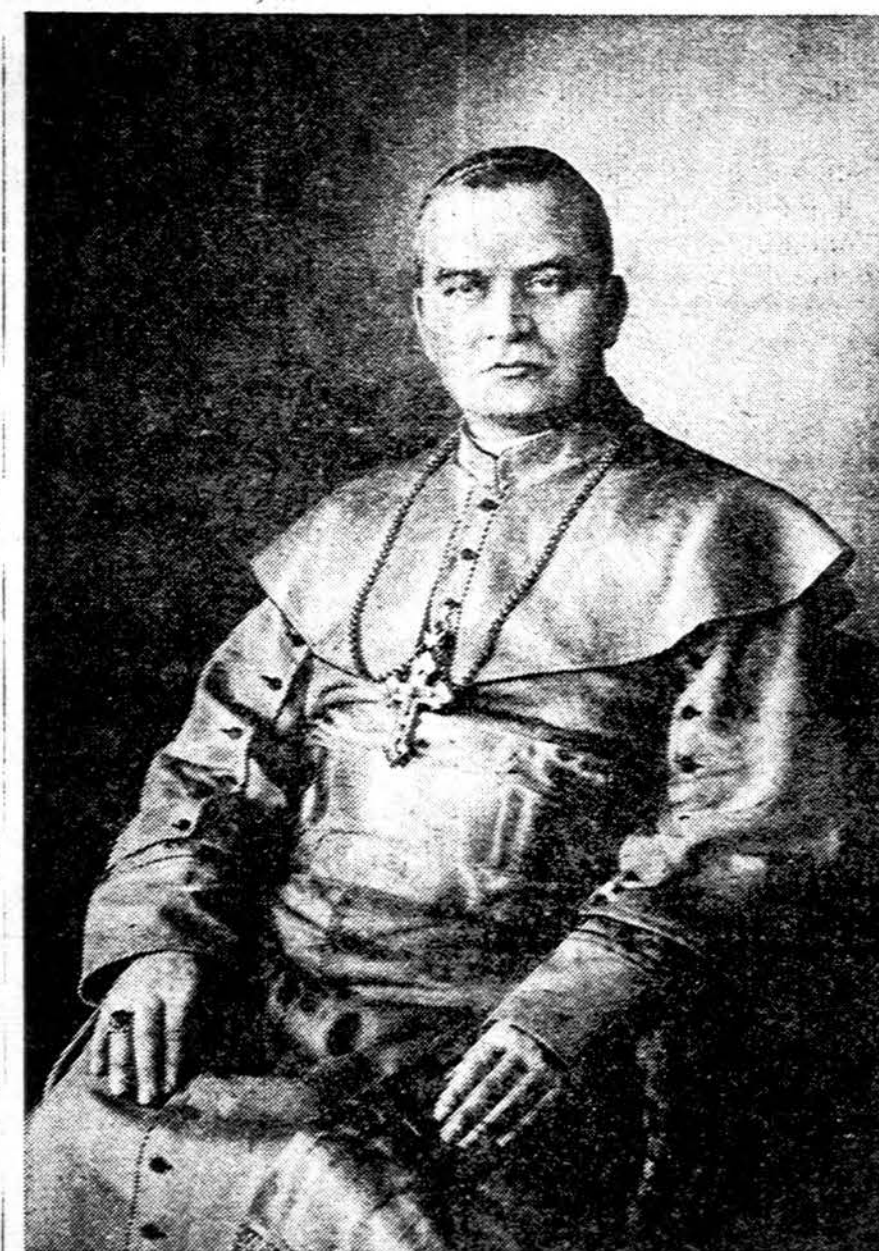
Mes neturime kanonizuotų šven-
tųjų visų pirma dėl to, kad mes
priėmėme krikščionybę labai vėlai.
Siemet sukanka 590 metų nuo Lie-
tuvos krikšto. Apie šį krikštą is-
torijoje galime atrasti visokių ne-
aiškių dalykų. Jeigu buvo krikšti-
jamos minios žmonių tik vandens
apšlakstymu, tai pradžioje gal ne
vienas to vandens lašo nė negavo.
Po krikšto bent per du šimtus metų
žmonės nieko nebuvo išmokę, kas
skelbiama Kristaus moksle. Lenkai

kunigai, nemokėdami ir nesisteng-
dami išmokyti lietuvių kalbos, lietu-
vius tik lenkino, o ne krikščionino.
Jeigu augalams ir gyvuliams reikia
sveiko klimato, tai dar daugiau rei-
kia žmogui sveiko krikščioniško kli-
mato ir dvasinės aplinkos, kad galė-
tų išaugti jame šventa krikščioniš-
ka asmenybė.

Šventieji yra krikščioniškos kul-
tūros gražiausi žiedai. Kai tų žiedų
Lietuvoje pradėjo atsirasti, tai jiems
pasirodė Bažnyčios viešumoje ne-
buvo atvirų kelių. Lietuvos politi-
nės nesėkmės trukdė ir trukdo
mūsų šventųjų kanonizacijų by-
las.

Nuo XVII šimtmečio ėjo garsas
apie vyskupą Merkelią Giedraičių
šventą gyvenimą. 1900 m. Jungti-
nių Amerikos Valstybių lietuviai
kreipėsi į šv. Tėvą Leoną XIII, kad
Giedraitis ir jėzuitas Andrius Ruda-
mina būtų įtraukti į šventųjų
skaičių. 1909 m. iškilmingai buvo
atžymėta Giedraičių 300 metų mir-
ties sukaktis "Žemaičių" vyskupi-
jos bažnyčioje. Nuo XVII šimtme-
čio žemaičiai laikė Žagarės Barborą
šventąja. 1755 m. apie jos šventą
gyvenimą plačiai Romon pranešė
Žemaičių vyskupas Antanas Tiške-
vičius. Tai ir viskas, kas padaryta.
Nei Žagarės Barborai, nei vysk.
Merkeliui Giedraičiui palaimintai-
siais paskelbti būtų niekas pagal
Bažnyčios kanonus nepradėjo. O rei-
kia, kad kas nors tokias bylas Ro-
noje pradėtų ir paskui jas vesti.

Lietuva, neturėdama savo bažny-
tinės provincijos, neturėjo iki 1926
m. nė savo episkopato, kuris galėtų
autoritetingai tos rūšies klausimus
Vatikano kurijoje kelti. O lenkai,
kaip iš istorinių duomenų matome,
apie lietuvių kalbėjo tik kaip apie
pagonis. Lenkų vyskurai, nuo ku-
rių Lietuvos Bažnyčios likimas ir
pažanga priklausė, apie lietuvių
Romos kurijoje geru žodžiu neatsi-
lepdavo. Jiems visai nerūpėjo, kad
lietuvis būtų paskelbtas šventuoju.
Jeigu koks šventasis gali būti, tai
lenkų liaudis apie jį žinos kaip apie
lenką. Prisimenu, kaip švenčionių
turguje dvi moterys ginčijosi, ar šv.
Pranciškus yra lenkas ar lietuvis. O
dėl šv. Kazimiero tautybės Vilniaus

Arkivyskupas Jurgis Matulaitis tuo laikotarpiu, kada jis buvo Vilniaus vys-
kupas

bažnyčiose lenkai su lietuviams susi-
mušdavo. Taigi aišku, kad tik patys
lietuvių kanonizacijų bylas gali pra-
dėti ir jas toliau vesti. Mūsų vys-
kupai tuose reikaluose laisvę turėjo
labai trumpai — tik nuo 1926 metų
iki 1940.

Man atrodo, kad mes dabar gy-
vename Lietuvos periodą, apie kurį
istorikai kada nors galės pasakyti,
kad tai buvo laikotarpis, panašus į
krikščionių pirmąjį šimtmetį. Tai
yra iš Lietuvos nepriklausomybės ir
laisvės dienų atėjus lietuvių šven-
tųjų augimo ir brendimo metas,
nors mes, būdami tiems tautos įvy-
kiams labai arti, Dievo apvaizdos
kelių gal ir nepastebime. Mūsų
šventiesiems niekas neužsto kelių į

Kristaus garbės amžinąją karalystę,
— nei lenkiškoji karalystė, nei rusų
komunistinė imperija, bet jos gali
užstoti kelius į šios žemės Bažnyčios
altorių garbę.

Išvada yra tokia: jei nebus Lie-
tuvos vyskupo, nebus lietuvių, ku-
rie galėtų čia žemėje už lietuvių
šventuosius kalbėti Romoje, tai jau
svetimi už mus nekalbės.

— O kokios pagrindinės kliūtys
yra ark. Jurgio Matulaičio palai-
mintuojui, o vėliau ir šventuoju pa-
skelbimo byloje?

— Noriu pastebėti, kad arkivy-
skupo Jurgio Matulaičio palaimin-
tuojų paskelbimo byla vyksta sėk-
mingai. Pagrindinė kliūtis yra ta,
kad visa Lietuva yra už geležinės
uždangos, ir nei vyskupas, nei ti-
kintieji toje byloje beveik niekuo ne-
gali prisidėti.

Bažnyčios šventaisiais metais Ro-
moje girdėjau penkių lenkų vysku-
pų pokalbį, kai jie tarėsi, kuri len-
kiškoji byla yra sėkmingesnė ir ką
reikia daryti, kad šventaisiais me-
tais būtų paskelbtas vienas ar kitas
palaimintuoju. O iš Lietuvos mūsų
vyskurai panašų žygių negali pa-
daryti.

Lietuvoje nebuvo galima net liu-
dininkų apklausti. Liudininkai
apie arkivyskupo Jurgio gyvenimą
buvo apklašinėjami laisvajame Va-
karų pasaulyje. Be to, bylos eiga
apsunkina lenkų grupė, kuri atran-
da ir dabar, jog arkivysk. Jurgis bu-
vo kaltas, kad buvo lietuvis. Šv. Sos-
tui rašomi skundai, kuriuos reikia
atremti ir išaiškinti. Lenkijoje yra
tokie stalinistai, kurie arkivysk.
Jurgį kaltina, jog jis pagadinęs ma-
rijonų vienuoliją, klaidingai ją at-

naujinęs ir šv. Šostą apgavęs. Girdi,
buves įkurtas Stanislovo Papezyns-
kio lenkiškas ordinas, o jį arkivysk.
Jurgis neteisėtai padaręs marijonų
vienuoliją, kuri apgaulingai turinti
visas senojo ordino bažnytinės pri-
vilėgijas. Visiems tokiems ir pana-
šioms kaltinimams reikia duoti at-
sakymus ir paaiškinimus.

— Kaip ir kokių būdu tikimasi
tas klūtis nugalėti? Ir ar yra vilties
šios dienos gyviesiems tos džiaug-
mingos valandos sulaukti?

— Kaip civilinėse bylose yra tel-
sėjai ir advokatai — gynėjai ir kal-
intojai, taip ir čia yra gynėjai, ku-
rie bylą gina. Visi priekaištai arkiv.
Jurgio beatifikacijos byloje yra leng-
vai atremiami ir kartais net jo mo-
ralinę asmenybę daugiau išryškina
ir Kristaus mokslo šviesoje labiau
nušviečia.

Sunku pasakyti, ar mes susilauk-
sime arkiv. Jurgio paskelbimo palai-
mintuoju. Jeigu jis būtų buvęs ita-
las ir tokio matulaitiško gyvenimo,
tai gal jau jis būtų buvęs paskelb-
tas II Vatikano moderniuoju šven-
tuju.

Raštu vertimai į lotynų ar italų
kalbas ir paskui jų išspausdinimas
užima daug laiko ir daug kaštuoja.
Bet man atrodo, kad šių dienų gy-
vieji dar susilauks arkiv. Jurgio pa-
skelbimo palaimintuoju.

— Kuo ir kaip galėtų ar negalė-
tų prie bylos proceso pagreitinimo
prisidėti lietuviškoji visuomenė ir
pavieniai asmenys?

— Man regis, kad lietuviškoji vi-
suomenė pirmiausia pati turėtų
daugiau susipažinti su arkiv. Jurgio
gyvenimu, su nepaprastai aukšta
moraline asmenybe ir paskui už-
megzti su juo dvasinį ryšį. Gal ir
ne moderniai kam nors skambės,
bet man atrodo, jog lietuviškoji vi-
suomenė turėtų ir galėtų sukelti
maldos sąjūdį ryšium su arkiv. Ju-
rgio byla. Kai visuomenė pažins, ko-
kia tai yra arkiv. Jurgio asmenybė,
tai tada atsiras ir moras kreipis į
Dievą ir prašytį Dievo Tarną užta-
rimo visuose savo reikaluose. Tasai
žmonių santykis su švento gyveni-
mo jau išsklaidys iš šio pasaulio
žmogumi ir yra visos bylos pagrinda.
Be šventumo garso žmonė-
se nėra sėkmingos nė vienos bylos.

— Kaip žinome, mirusio arki-
vyskupo Jurgio Matulaičio palaikai
ilgis Marijampolės bažnyčioje. Gal
turite kokių patikimų žinių apie
tai, kaip reikiasi žmonių pamal-
dumas į arkivyskupą ateistinėje o-
kupacijoje?

— Arkivyskupo Jurgio kūnas iš
Kauno katedros požemio į Marijampolės
bažnyčią buvo perkeltas 1934
m. spalio 24 d. Nuo tada prie jo
sarkofago tikintieji kasdien rinkda-
vosi pasimelsti. Kai kurie sakė, jog
gavę daug malonių per jo užtarimą.
Mačiau ant sarkofago įremtuosius pa-
dėkos lapelį, ant kurio buvo užraš-
yta, jog čia nepagydomas ligonis
pasveikęs. Gimnazistai ir gimnazis-
tės eidavo prie jo karsto melstis
prieš egzaminus. Visą laiką ant
sarkofago degdavo žvakės ir vis bū-
davo padėta gražių gėlių.

Dabar taip pat reikiasi toks žmo-
nių pamaldumas. Tik renkasi
daugiau maldininkų, yra daugiau
žvakių ir daugiau gėlių ant sarko-
fago. Žmonės Lietuvoje arkivysk.
Jurgį vadina "mūsų šventuoju".
Yra daug pagijimų, apie kuriuos
betgi dėl religinės priespaudos ne-
rijonų vienuolija, klaidingai ją at-

(Nukeliai į 2 psl.)

Lietuvių tautos šventovė Vilniaus katedra tais laikais, kada jos vyskupu buvo arkivysk. Jurgis Matulaitis. Dabar
šalia jo šventovės apgavęs palaidotas lenkiškas ordinas ir koncertų sala.

Ofiso tel. 586-8166; namų 636-4938
DR. PETRAS ŽILIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Ave.
Val. pirm., antr., ketv. ir penkt. 2-
sešdieniai pagal susitarimą

Amerikos grafikos trisdešimtmečio paroda

Pokalbis su joje išskirtinai pabrėžtu dailininku Romu Viesulu

Brooklyno Dailės muziejus New Yorke surengė apžvalginę Amerikos grafikos parodą "30 Years of American Printmaking". Šią parodą atrinko pats parodos kuratorius, buvęs Corcoran Gallery muziejaus direktorius, Gene Baro, individualiai parinkęs 330 grafikos darbų. Lietuvio dailininko Romo Viesulo darbams šioje parodoje duota išskirtinė vieta — jojo du didelio formato darbai, ne tik savo dydžiu, bet ir eksponavimo būdu dominuoja visą šią parodą. Ta proga duodame pasikalbėjimą su dailininku.

— Kaip suprasti parodos vardą "30 metų Amerikos grafikai", kai pačiai Amerikai yra jau 200 metų?

— Modernios šio laikotarpio grafikos pradžia yra artimieji pokario metai, tai yra, netrukus po Antrojo pasaulinio karo. Tą laikotarpį paroda ir nori apimti. Iki tol buvo tik sporadiškai sukurta grafikos darbų, bet jie buvo labai jau tradiciniai ir menko lygio. Tokie grafikos darbai tiko labiau knygos puslapiams, kaip paaikškinamoji medžiaga; nebuvo tai savarankiškoji, tik už save kalbanti grafika. Modernios grafikos pradą pažadino Amerikoje, tikra ta žodžio prasme, Antrasis pasaulinis karas. O nutiko taip. Nuo okupacijų traukdamiesi, i Ameriką suplaukė tarptautiniai žinomi dailininkai: Andre Masson, Max Ernst, Lionel Feininger, Max Beckman, George Grosz, Joseph Albers ir kiti.

Jie visi atnešė čia naują požiūrį ir naujus skersvėjus provinciališkon Amerikos dailės galvosenon. Tarp atvykusių buvo ir inžinierius Stanley William Hayter iš Anglijos, tačiau, galima sakyti, konvertitas grafikai, pasventęs savo gyvenimą grafikos menui. Ji galima laikyti modernios grafikos tėvu ne tik Amerikoje, bet ir visuose angliškai kalbančiuose kraštuose. Jisai New Yorke įsteigė grafikos studiją, vadinamą "Atelier 17", iš kurios išaugo nauja šio laikotarpio grafikos tradicija. Labai dinamiška, nors savų stiliumi kiek grubi, ji pradėjo sparčiai augti kaip atominis grybas. Įdomu, kad visa eilė svarbių tos grafikos Atelier atžalų, turėjo didelės įtakos grafikos vystymuisi pokario metais, kaip Gabor Peterdi iš Vengrijos ir Maurizio Lasansky iš Argentinos.

Penkiasdešimtieji metai yra labai būdingi Amerikos grafikos augime. Išaugo naujos grafikos kolekcijos, išaugo nauji fakultetai visuose krašto pakraščiuose ir išsiplėtė labai imponantiškas grafikos parodų tinklas. Įdomu, kad Amerikos grafika tarptautinė plotmėj į save atkreipė dėmesį anksčiau už tapybą. Tik netrukus po to ji buvo nustelbta nepaprasta Amerikos tapybos ekspansija, abstraktaus ekspresionizmo iškilimu.

— Kodėl šią parodą rengia Brooklyno muziejus, o ne koks kitas muziejus Amerikoje?

— Brooklyno muziejus surengė pačią pirmą moderniosios grafikos parodą 1947 metais ir tą tradiciją vis kas dveji metai tęsia jau 30 metų. Dabar šiame muziejuje yra surengta šio viso etapo paroda. Šios bienalės (dvi metinės) parodos pasidarė tam tikru Amerikos grafikos lygio standartu, nors pirmomis parodomis ir buvo sukurta daug antonizmo naujoviškumui. Parodos savo lygi išlaikė per 30 metų ir jos dabar pasidarė tam tikru grafikos centru. Šitam augimui yra daug prisidėjęs ir Modernus dailės muziejus su savo išskirtine grafikos kolekcija, nors ir nedažnomis parodomis. Pana-

šią tradiciją lygiai tiek pat laikotė ir Philadelphia's Print Club, pritraukdamas dailininkus ir iš užsienio. Čia būtų minėtini ir kiti centrai, kaip Chicago's Art Institute ir kelios institucijos Vakaruose, kaip San Francisco muziejus ir kiti. Bet, tur būt, vienas iš didžiausių paskatų grafikos augimui buvo labai gausios grafikos parodos, visuomet su jū atranka, įvairiuose meno centruose, duodančios progos jaunam talentui pasireikšti.

— Kuo gi skirtingi šiu dienų parodose darbai nuo tų, kurie buvo rodomi, sakykim, prieš 20-30 metų?

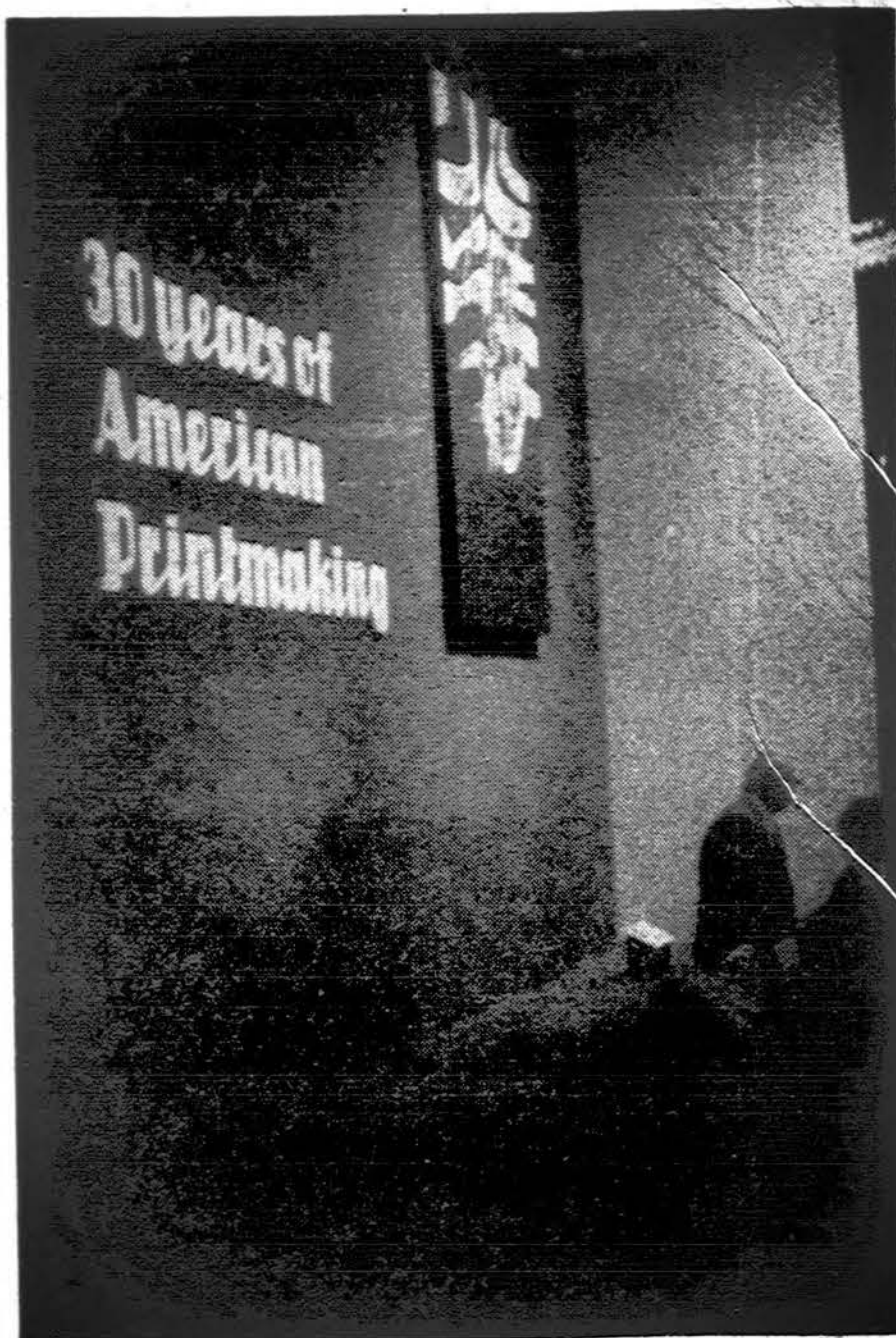
— Pokarinė grafikos tradicija koncentravosi labiausiai į ofortą (grafika, spausta nuo metalo plokštės) su mažu medžio raizinių pakaitu. Litografija (spaudiniai nuo akmens) buvo gana retai naudojama ir, palyginti, buvo konservatyvi. O mano to meto dėmesys buvo kaip tik litografijai. Litografija pokario metais buvo Amerikoje jau arti visiško išnykimo. Todėl buvo nutarta steigti Tamarindo institutą Los Angeles mieste litografijai remti, kviečiant Amerikos dailininkus naudotis šia technika, Fordo fundacijai apmokant visas galimas išlaidas. Galima sakyti, jog šis institutas padarė stebuklą, nes ir šios Brooklyno parodos dominuojanti technika yra kaip tik litografija.

— Negi Jūs pats nuo litografijos nutolot, nes dabar čia rodot raizinius drobėje?

— Taip, mano dėmesys palaipsniui keitėsi, tai tiesa. Bet reikia pasakyti, kad prie litografijos atgimimo Amerikoje ir mano prisidėjo, nes Tamarindo Litografijos institutas mane kvietė kaip patį pirmąjį, Amerikoje gyvenantį, dailininką pas juos kurti 1960 metais, o po manęs sekė jau daugiau šimtinė kitų kviestų Amerikos dailininkų. Dabar, beveik galima sakyti, jau yra per teklus ir litografijų ir pačių litografų. Paskutinis dešimtmėtis, galima sakyti, buvo litografijos dešimtmėtis.

— Jūsų darbai yra taip šioje parodoje išstatyti, kad atrodo, jog visa 30 metų Amerikos grafikos paroda eina Viesulo ženkle. Kas, Jūsų manymu, tai nulėmė — darbų dydis, jų naujoviškumas ar pačių darbų vaizdinė svarba, o gal ir kitos aplinkybės?

— Kai pas mane į studiją atvažiuos parodos rengėjas Gene Baro pasirinko tuos du darbu parodai, žinojau, jeigu juos rinkosi, tai kur nors į rūbinę ar sandėliuką neįkš — nes paprasčiau-

Amerikos grafikos trisdešimtmečio paroda Brooklyno Dailės muziejuje, New Yorke. Prie parodos pavadinimo matome Romo Viesulo darbą "Apreiskimas" (raizinis drobėje)

siai tenai jie netilps, o turės kabinti gerai matomą vietą. Kur juos kabins ir kaip eksponuos, neturėjau jokio supratimo. Atėjęs į parodos atidarymą, pats nustebau. Reikia pripažinti, kad iš 330 išstatytų darbų šioje parodoje tiem dviem mano darbam rengėjo skirta daugiausia dėmesio.

— Kaip Jūs vertinate pačią parodą aplamai?

— Paroda yra apžvalginė, ir jos įvairumas bei apimtis yra beveik akimantis. Parodai darbus atrinkdamas, Gene Baro apkeiliavo visą Ameriką skersai ir išilgai. Sako, jog rinkosi iš kokių 15,000 matytų grafikos darbų studijose, kolekcijose, pas dailininkus ir galerijose. Iš tokio kiekio atrinkti tik per tris šimtus nebuvo lengva. Neabejotinai mažiausiai antra tiek ar daugiau lygiai vertų darbų liko už parodos ribų. Parodoje randame daug visai naujų veidų — kas reiškia atrankos dinamiškumą. Aš pats pasigendau kelių žinomų vardų (pvz. Ponce de Leon) ir kai kurių bespalvių ir trijų dimensijų darbų, kurių buvo gana įdomių šešias-

Jo širdyje ta paskutinė pėda

DANGUOLĖ SADŪNAITE

MANO TĖVO MIRTIES DIENA

1.
buvai jėvas,
trinamas į miltus;
kai sunkus skausmo ratas
laikė tave arti žemės...
(ir tamsa išvyniojo virš tavęs
savo palapinę, tėve!)

2.
bet šiandien
tavo šviesa yra
Viešpatys;
ne žvaigždės,
ne mėnėsiena

PUSIAUSVYRA

mirtis juk išgydo viską;
ir jeigu išėdėsiu iš tavo likimo
((((((((
sapnuok mane, kaip rasą!
lietu, ryto debesį —
lengvai tavo gatvę praeinantį...

ne jūros ošesį,
ne bangą —
kurioje pagalbos riksmas

šviečia akmenyje mano žodis:

((((((((
bet kur rankos,
kurios jį iš ten iškelty?
širdis — kurioje jis taptų
muzika...

SUNKUMAS

1.
maniau,
išsodinsiu tave iš sąmonės —
kaip gėlę iškelsiu, lengvai,
su šaknimis —
iš žemės

2.
bet ką daryti,
ką daryti —
žiemai artėjant:
žemei šlani,
jeigu tos šaknys —
tai šaknys žiūdo?

ŽIEMA

šiandien,
trapioje dienos kriauklėje,
tylus šventimas
santuokos žemės ir dangaus
... ..
ir mes, tarp šių sniego putų,
(likę be horizonto))
jos palaimingi belaisviai...

jeigu sniegas yra tavo
paveldėjimas, žiema.
ir šaltis —
tavo nuosavybė
... ..
Tu, Viešpatie, būk mano paveldėjimas.

Viešpatie,
mano nuosavybė —

kai sniega,
ir sniegas tučiuoja lūpas
((((((((
naktis isimylėję
vestuviniam drabužiui...
ir jame šviečia plonas —
plonas, trapus mėnuo

eina sniegas per mišką;
kai žvaigždės — ar žuvis —
ant lapų guli...

ir akmenys,
minkšti pūkuoti pagalviai
sapnui —
(dar prieš amžinybę)
ir Vaiko juokas paverčia žiemą
i vasarą;
sujungdamas i vieną linksma peizažą
visus metų laikotarpius

SAUSIO MĖNESIO POPIETIS

1.
Sniegas keliauja mišku...
sniegas dainuoja laukuose.
Jis įsibrovė i mano batus!
Žiūrėkite, jis užkimšo upelį...
Ir vis tiek siaura gyvo vandens srovė
teka jame
(Teka, kaip tamsus, paslaptingas
saulės kraujas.)

Sniegas, tai pasiuntinys:
tai burtininkas, žavėtojas —
iš kito pasaulio.

2.
Trumpas paukščio čiulbėjimas
suardo tylą.
Jau temsta.
Lipni kalnų.
Grįžu namo sniego išminta takeliu.
Ir tie akmenys, šiandien.
Akmenys.
Apie juos, vieną, lenkų poetas rašė,
jog tai "balti, pūkuoti trauktai,
kramtą šidabrinus lapojus".

1.
išėjome iš namų seniai:
dar prieš naktį;
vėjui smėlyje bėrašant

2.
ir tada kaž tapstu
žemės klajūne —
vėl mane apkabina
šaknimis medžio
... ..
o būsime kiti, tada:
abu, Viešpaties krauju
sušildyti

kryžius:
tai tavo ir mano pasas,
kelionėje —
kai dienos šviesa
pralaužia naktį

ir Jo širdyje,
ta paskutinė
pėda

kelių tūkstančių dolerių sumas. Nesakyčiau, kad tai būtų girtinas faktas dėl jojo komercinio aspekto, bet prestižas ir visuotinės svarbos inovacijos, visa tai kartu paėmus, supurtė Amerikos grafiką tarptautiniu mastu.

Paroda Brooklyno Dailės muziejuje, New Yorke, tęsis iki 1977 m. sausio 30 d. Ji pasiekia Eastern Parkway, Brooklyn arba IRT požeminiais — Brooklyn Museum stotis. Paroda atidaro nuo trečiadienio iki šeštadienio 10 v. ryt. iki 5 v. popiet. Sekmadieniais nuo 12 iki 5 val. popiet. Įėjimas laisvas.

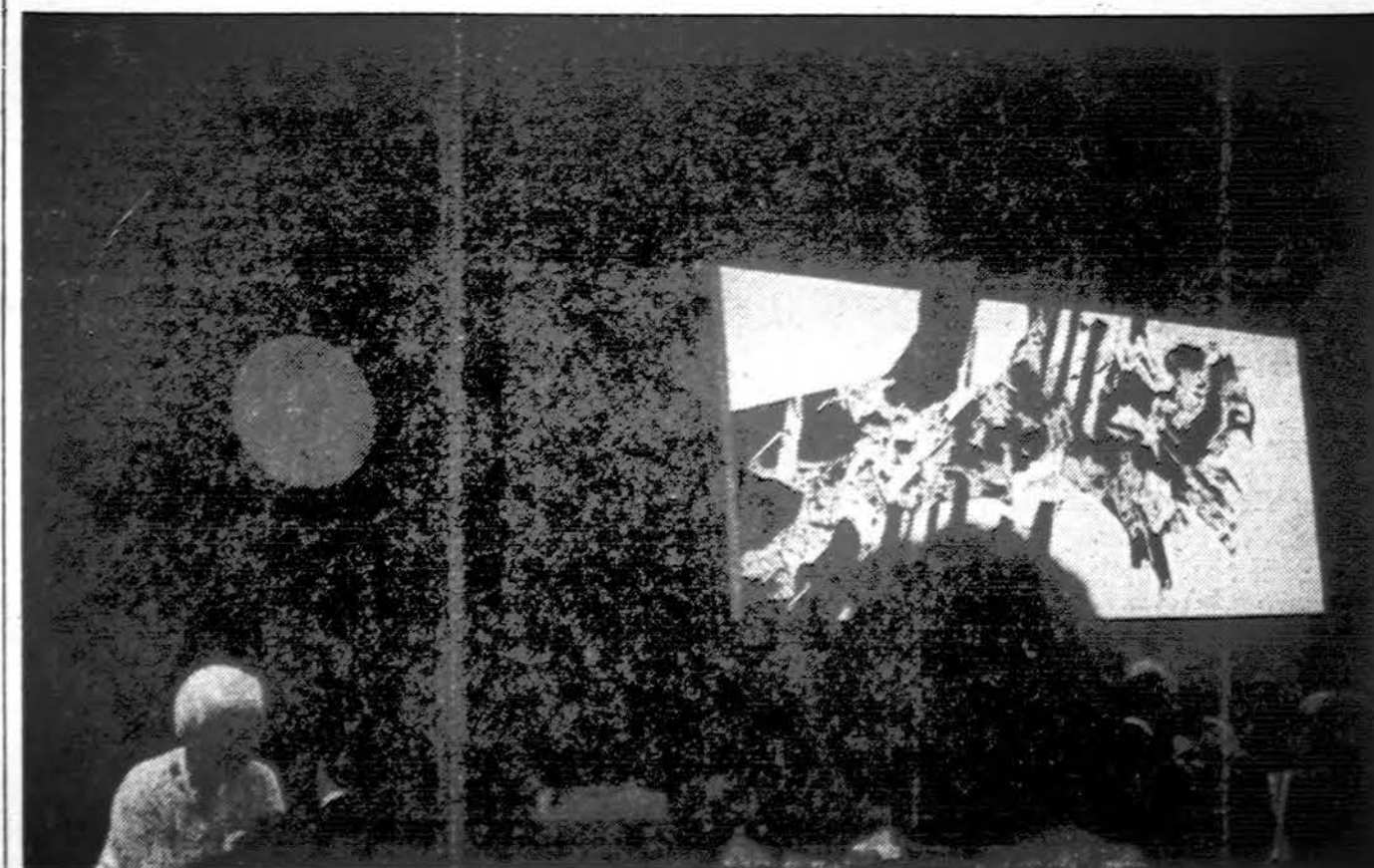
Realiam paauglių pasaulyje

(Atkelta iš 2 pusl.)

Geros buvo anksčiau premijuotos knygos jaunimui, gerai parašyta ir ši Vaitkevičienės knyga. Tai tikras, nemeluotas paauglių, jau baigiančių pradžios mokyklą, vaikų pasaulis. Turinys daugiausia ribojasi viena šeima, bet liečiami ne tik tos šeimos jaunesni ir vyresni vaikai, bet ir jauniesio berniuko artimesni ir tolimesni draugai. Kad būtų ryškiau ir įdomiau, pati knyga suksistytą net i dvidešimt penkis skyrius, kuriems duoti atskiri pavadinimai. Kiekvienas tas pasakojimas yra lyg ir atskira istori-

ja, bet daugiau ar mažiau susieta su kitais įvykiais. Čia ne tik paaugliams išdaigiški dviejų draugų nuotykių, bet taip pat vaizduojamos ir mergaitės. Visa autorė daro su geru psichologiniu pagrindu, rodančiu, kad puikiai pažįsta jaunųjų gyvenimą. Knygoje šalia gerų vaikų yra ir blogų, bet jie nėra taip jau netikimi, kad atrodytų, jog autorė juos vaizduoja tik gerųjų išryškinimui. Ir tie, kurie krautu vėję vagia ar vėliau dažu rūšių langus, yra vaikai iš mūsų pačių lietuvių pasaulio. Ir kas ži-

(Nukelta i 3 pusl.)

Amerikos grafikos parodoje, Brooklyno muziejuje, New Yorke. Dešinėje Romo Viesulo raizinis drobėje "Ant vario vartų".

Tarybinio ožio mekenimas

Pokario pabaigos šėlimas ir melas

GEDIMINAS GALVA

Jonas Dovydas, PERKŪNO ŽIRGAI. Išleido "Vaga" Vilniuje 1975 m. Redaktorius — Eug. Valatka. Dailininkas — G. Jurkūnas. Techn. redaktorė — B. Šlivinskienė. Korektorė — E. Ramonaitienė. Tiražas 25000. Knyga 519 psl., kaina 92 kap.

★

Vilniaus leidykla "Vaga" išleido Jono Dovydaičio romaną "Perkūno žirgai". Romano antraštė mažai ką bendro turi su jo turiniu. Jame stengiamasi piešti pokario pabaigos šėlimą, lietuvių tautos naikinimą per jo pirmąjį dešimtmetį.

Ar autoriui pavyko užsimotas uždavins? Partinis rašytojas stengėsi lipdyti ano meto gyvenimą, dėti mozaikos plyteles, siekdamas ne tikrovę vaizduoti, tiesos ieškoti, bet reikšti propagandinę mintį. Visa tai dar būtų galima pakeisti, nes visos priemonės Sovietuose tarnauja rusų valdomai komunistų partijai, jei autorius nebūtų romane emęs skelbti melo apie tikruosius asmenis, būtent Ernestą Galvanauską.

Autorius romano pabaigoje išsitaria (437 p.): "Be tikslumo ir tiesos — ne kūryba, o tik ožio mekenimas". Pats autorius pasiūlyti suniekinėti ne tik šį romaną, bet ir visą rašytojišką veiklą, kurią galima pavadinti tarybinio ožio mekenimu. Tiesa, ožys gerai partijos penimas, bet iš jo reikalaujama, kad nesivaišytų į kitus daržus, būtų klusnus įrankis jos "tiesai", mekeni ir jos priešus akieplėšiai šmeižti.

Pagrindinis veikėjas

J. Dovydaičio stilius sklandus, sakiniai trumpi. Minties raida ganėtinai suraizgyta, o dažniausiai net nutrūksta, kai prasiveržia apybraižinio išradinimas ar pomėgis ieškoti nuotykių. Romano labai daug veikėjų, plepių, bet jie visi veikia lyg teatre traukimosi lėlės. Ką jie mato, ko siekia, galima tik spėlioti. Daugelis veikėjų, ypač jaunuoliai, yra vargšai, tikri proletarai, ieškantys ką pavalgyti, kuo apsiginti ir naktį rasti kampą nusiūsti. Jie blaškomi kaip lapai rudens vėtroje. Iš tikro tai buvo pokario audringi metai, kai kraujas upeliais sravo.

Pagrindinis veikėjas Šarūnas Azūkalis, kelis skyrius pradžios mokykloje baigęs, šešiolikmetis, neva ir ši romana parašęs, mat, jis dienoraštį vedęs, nors niekur nematyti dienraščio tvarkos, save taip aptaria (7 p.):

— Štai aš — nedidukas vyriokas su gelsva plaukų kupeta, žalsvai pilkomis akimis, su randu ant idegusios kaktos ir sugniaužtais kumščiais. Aš pasirošęs stoti ir bet kurias peštynes, jei suspindės maža viltis, kad pavyks nors sykį kam uždrožti. Mergaitės plepa, kad aš akieplėšis ir negeras. Suauge, dažnai be tikro reikalo, grūmoja man kumščiu.

— Žmonės mane vadina patraukėliu, muštuku, nehuorama, vėjo botagu ir dar daugybę kitų gražių žodelių, kurių čia nedrįstu pakartoti.

Šarūnas buvo beturčių sūnus, našlaitis, tapęs vaikata, įprato dantimis kalenti ir kandžiotis. Taip jis stumė dienas, net antrą kartą rusams atžygiavus ir sukūrus tarybinę santvarką. Jo kaina žymiai pabrango, ūkininkai siūlė centnerį grūdų už trijų dienų darbą, geriausias salygą gyventi, bet jis vis valkata: valgė kur gavo, o naktimis kieno pastogėje permakvojo. Taip tęsėsi iki Paupio valsčiaus partorgas Feliksas Briedis, Šarūno tėvo bičiulis, su-

prantama, pats "teigiamiausias" charakteris romane, pakartotinai įsakė jam atvykti į valsčių, taigi vykdomajį komitetą. Ten Šarūnas buvo paskirtas valytoju, pasiuntiniu ir nejučiomis įtrauktas į kovą prieš partizanus, vadina mus miškiniais, banditais ar bandidugomis. Net metams nepraslinkus, jau Briedį nukovus, kažkurį skyrių pradžios mokykloje baigęs, net nežinia kuriais sumetimais, vyriausias veikėjas vyksta į Vilnių. Ten jis patenka į spekuliantų rankas, būna namų valdybos meistro padėjėju, pėdsekiu ir galop tampa dizelinių traukinių remonto darbininku. Jonas Dovydaičis, kaip ir kituose savo romanuose, veiksmą perkelia į pramonės įmones, susieja su technika. Šarūnui jis padaro išmaningiau už inžinierius, net NKVD specialia komisija įvykusiai dizelinio motoro katastrofai tirti, nes jis surandą katastrofos priežastį.

Šarūnas patenka į įvairius verpetus Paupio valsčiuje, kažkur prie Nemuno, suranda besislapstantį asmenį, nuveža į bažnytkaimį nugirdytą partizanų vadovą, bando patekti į sribas, vadinamus liaudies gynėjus, bet vis dar buvo laikomas svetimu komunistams.

— O kokias klases aš priklausau? — Šarūnas paklausė partorgo Briedžio (127 p.).

— Tu gimei darbininko šeimoje. Išeitų — darbininkų klasės vaikas. Bet vėliau nuriedėjai ir valkatų draugija... Dabar tu kol kas nesuistūpėjusi klaseje. Bet dursi atvirus.

Romano autorius jo neįstūmė į komunistų partijos gretas ir Vilniuje. Gal sutrukdė Šarūno atsakymas ir pateikimas į kalėjimą, nors ten tartytojai su juo elgėsi taip švelniai, kaip gero viešbučio patarnautojai. Gal žiurkės gyvenimas ir romantiški nuotykių vertė Šarūną pamiršti komunistų partijos atvirus duris...

Kraujo praliejimas

"Perkūno žirgai" yra ryškus tezinis romanas, kuriame visi jo trūkumai, plašiojimai ir literatūrinis pasimetimas dangstomi vienos linkmės veikėjais, viena srove. Tik protarpiais ir persekiojami sušnibžda apie nepakeliamomis pylavomis ūkių naikinimą ar besaikį buočių persekiojimą, nors labai greitai jie tapo vargšais proletarais, medžiojamais žvėrimis.

Komunistų partijos atstovas komsorgas Briedis, sribas, vėliau enkavedistas Viktoras šneka tais pačiais žodžiais: be pasigailėjimo naikinti priešą kaip žiurkę. Nežmoniškas žmonių naikinimo įniršis vyravo ne tik vergų stovyklose, bet ir Lietuvoje. Skerdynės dalyvavo ir vietos lietuviai, bet jie neišsivertė be rusų paramos.

Komsorgas Briedis, buvęs darbininkas, pirmosios Sovietų okupacijos metu paskirtas karšyklos vedėju, tarybinės kariuomenės karys, mūšiuose netekęs rankos, štai ką porina (127 p.):

— Jei turėčiau antrą sveiką ranką, — sakydavo jis, sugniaužęs savo tą vieną kumštį, net sąnariai traskėdavo, — nesėdėčiau raštinėje už stalo... Būtinai reikia surasti piktadarius. Surasti ir sutrypti. Kas jiems Lietuva ir jos kančios? Jie prarado dorą veidą, žmonišką orumą. Klasinė neapykanta gimdo besaikį žvėriškumą. Tokių ilgis reikia laužti kartu su žiauna...

Kas gi tie "piktadariai", pasmerkti sunaikinti? Ogi partizanai, visai patinami ir visai pravaržiuojami. Iš Paupio apylinkėje veikusių romano autorius

Gūdi žiema

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

pamini jų vadą Eugenijų Kuprionį, kurio tėvas valdė 50 ha ūkį, karininką, turėjusį būti suimta, pabėgusį iš tarybinės kariuomenės, vėliau stojusį vokiečių kariuomenės, dalyvavusį rytinio fronto mūšiuose, gavusį kapitono laipsnį, 1945 m. pradžioje nusileidusį parašiotu Kruonių miške, turėjusį ginklų sandėlius Lietuvoje, palaikiusį ryšius su kitais parašiotininkais ir gavusį nurodymus iš Vakarų. Rudolfas Viksa, Kuprionio padėjėjas, neaiškiai veidą vokiečių, žydus šaudęs ir bandęs pabėgti, savo vadą išduoti.

Štai dar kitokio nusiuteikimo žmonės, patraukę į mišką (125 p.):

— Vaineliai — kaimo artojai — varguoliai, labai religingi ir paklusnūs vyresniesiems. Karaligio vikaras juos prisaikdino naktį tuščioje bažnyčioje ginti Dievą ir tėvynę. Ambraziejus Vainelis, buvęs pavasarininkų būrelis vadas, nešiodavęs per alaidus aplink bažnyčią šventas vėliavas. Jis patikėjo šnekoms ir, bijodamas "raudonojo slibino", išėjo girion. Kartu išsivedė ir savo jauną žmoną. Išėjo ir jaunesnysis brolis Teofilis, nuostabus kaimo dainininkas ir muzikantas, mokėjęs pamėgdžioti visų paukščių giesmes...

Tai ir viskas. Ne vienas patriotas nepasitraukė į mišką. Tarybinė valdžia buvo tokia gerutėlė, švelnutėlė, nė su vienu asmeniu nesuvedė sąskaitų, niekieno nenuskriaudė, nepersekiavo.

Ir didžiųjų trėmimų autorius nepastebėjo, nes tik prabėgomis vienas šalutinis veikėjas, Kajus pareiškė (327 p.):

— Buozės išveža. Toliau iš čia... Taip liepė Stalinas.

Gražiai užlostytas didysis siaubas, mat, liepė Stalinas.

O romano autoriui reikia kaip nors mazgą sumegzti, tarybinę sliaubą pateisinti. Silvestras Azūkalis, pagrindinio veikėjo nekenčiamas dėdė, komsorgo talkininkas, garsiai tarė valsčiuje, kad visi girdėtų (104 p.):

— Jei ne tas Amerikos radijas... Šiandieną pusė vyrų pareitų iš miško.

Amerika keikiama. Ją keikė komunistai ir Aleksa iš 31 ha ūkio pabėgęs, nors jam tepriklausė tik 17 ha, persekiojamas, Vilniuje besislapstęs (319 p.).

— O Amerika vis tyli lyg rūra...

Autorius mėgsta ir riebiai nupliaukšti. Zinia, be ruso, traukinio vyresniojo, pastabos romanas neišsivertė (373 p.):

— Girdėjau apie badaujančią Lietuvą. Mes jums atvežėme ir laisvę ir duoną. Ir pamokėm, kaip reikia drožti kapitalistams per sprandą.

Melas, šmeižtas ir propagandinis prasimanymas

Romanų rašytojui daug kas leidžiama, bet jis negali nu-

krypti nuo tikrovės. Jis gali savo spalvomis dažyti pokario gyvenimą Lietuvoje, sakyti, kad rusai atnešė lietuviams laisvę ir duoną, nors visa tai yra ryškus melas, bet neleistina istorinių įvykių falsifikuoti ir tuo labiau tikrovinius asmenis brukti romane, juos šmeižti ir skelbti propagandinius prasimanymus pasauliui. Priešams niekinėti. Deja, bolševikų dora viską leidžia. Tokios "doros" yra ir J. Dovydaičis, kai savo veikėjui Merkeliui Sarmonui į lūpas įbrūk šiuos klastojimus ir melą šmeižti E. Galvanauskui (429-430 p.):

— Buvo toks sukta belgų politikas Hymansas. Jis atvežė į Kauną projektą: Lietuvai atiduoda Vilnių, bet ši sudaro uniiją su Lenkija. Tada ir Klaipėdos uostas bus bendras... Šitaip per Lietuvą didžioji Lenkija gaus patogų išėjimą jūron. Ir ką tu sau galvoji? Atsirado Kaune Hymanso šalininkų. Net seime... Ir ministras Galvanauskas taip pat buvo linkęs pritarti Hymanso projektui. Mano kartos jaunimas prieštaravo. Su ponu Lenkija dėtis netrokštam. Dar mūsų tėvai ir seneliai atsimeina dvarininko bizūną, lenkų kunigus, smarkiai lenkinčius liaudį ir šviesuomenę. Dvidešimt antrais metais Kaune prie Galvanausko buvo mano pažįstami atnešė užtaisą. Ir naktį susprogdinot. Deryboms vesti ministras miegojo užsidaręs langines, pirmajame aukšte. Tas užtaisas buvo skirtas ne tiek prieš Galvanausko gyvybę, kiek prieš Hymansą.

Tais metais Sarmonas dirbo spaudoje referentu. Mokėjo vokiškai, pranciūziškai ir šiek tiek itališkai. Po šito atentato jį, kalbantį pranciūziškai, paskyrė prie tartytojo. Jis šnekėjosi su Galvanausko žmona, kuri buvo dvidešimt šešerių metų pranciūzė, lietuviškai mokėjusi tik penkiolika žodžių, skirtų tarnatei. "Trečią valandą naktį mus bombos bangą išmetė iš lovos ant kilimo. Koks baisus barbarų kraštas. Aš čia negyvensiu, iš čia išvažiuosiu".

— Užbėgant įvykiams už akių, pridursiu, kad taip vėliau ir atsitiko. Girdėjau, kad Galvanauskas su savo pranciūze gyvena Madagaskaro saloje. Gyvena jie tarp spalvotų, turi plantacijas ir tikriausiai "seniai užmiršo mūsų Lietuvėlę... Turtingam visur tėvynė, jeigu tik greta ir jo pinigų maišas. Kapitalistai būtu sirptę sirptę ir Lenkijos - Lietuvos federacijoje. Hymanso projektas ju negąsdino...

Štai raizginys, kurio rimtas, atsakingas ir doras rašytojas nebūtų išpraudęs į romaną, jeigu tai ir turėtų ryšį su dėstymu. J. Dovydaičio romane yra daug nereikalingų intarpų, pasimetimų, bet cituotas tekstas yra jau judo darbas už grašius. Jonas Dovydaičis gerai žino to meto įvykius, nes jis pats 1937 m. pa-

net nesileido į kalbas.

4. Netiesa, kad E. Galvanauskas buvo linkęs priimti net antrąjį — Lietuvai palankesnį sumanymą, nes jame padarė daugelį esminių pataisų. Jei jis ir būtų norėjęs pritarti, nieko negalėjo laimėti dėl lenkų užsispyrimo. E. Galvanauskas linko derėtis ir priversti lenkus pirmuosius galutinai atmeti Tautų sąjungos tarpininkavimą.

5. Netiesa, kad pasikėsinimas prieš E. Galvanausko gyvybę padarytas 1922 m., nes jis įvyko 1921. XI. 25, 2 val. 45 min. ryto.

6. Nesąmonė, kad sprogmuo "buvo skirtas ne tiek prieš Galvanausko gyvybę, kiek prieš Hymansą". Galvanauskai išliko gyvi tik dėl laimingo susiklostymo, nes siena buvo išgrautą, geležinė lova ir kiti baldai sulankstyti.

7. Pasikėsinimo metu B. Galvanauskienė buvo ne 26 m., bet 39 m. Tuo metu ji jau laisvai lietuviškai kalbėjo, o ne "mokėjo tik 15 žodžių". Jos pareiškimas, greičiausia, prasimanytas. Ji liko Lietuvoje.

8. Grynas melas, kurį komunistų partijos spauda anksčiau skelbė, kad E. Galvanauskas turėjo plantacijas Madagaskare.

9. Prasimanymas, kad E. Galvanauskas "tikriausiai seniai užmiršo mūsų Lietuvėlę", nes dėjo pastangas ją išplėsti iš rusų priespaudos ir atgauti jai nepriklausomybę.

Jonas Dovydaičio šūkį: "Turtingam visur tėvynė, jeigu tik greta ir jo pinigų maišas" pataria panaudoti proletarinio internacionalizmo "tėvynėje", dirbti, statant Baikalo - Amūro magistralę, papuošti savo tėvo - kanikinio kapą, o nepardavinėti savo sąžinės už kapeikas.

Nauji leidiniai

• NAUJOJI VILTIS, 1976 m., Nr. 9. Politikos ir kultūros žurnalas. Redakcinė kolegija: dr. Jonas Balys (pirm.), Aleksas Laikūnas, dr. Bronius Nemickas. Redakcijos adresas: 1105 Chiswell Lane, Silver Spring, Md. 20901. Žurnalą leidžia lietuvių studentų tautininkų korporacija Neo-Lithuania ir Amerikos Lietuvių tautinė sąjunga. Administruoja Bronius Kasakaitis, 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata (už du numerius) 6 dol., atskiro numerio kaina 3 dol. 50 centų.

Šio numerio pagrindiniai straipsniai: A. Geručio "Pirmieji nepriklausomos Lietuvos metai", L. Dargio "Nepriklausomos Lietuvos 1937 metų tautinės pajamos", A. Budreckio "Vilniaus vyskupai XVIII amžiuje", V. Juodeikos "Karolio Markso psichografinis profilis".

Lietuviškosios veiklos puslapius: Lietuvos laisvinimo keliu (E. Čekienė), Mielas Lietuvos jaunime (III PLK Komitetas). Naujų knygų skyriuje: Rašytojas ir kalba (P. Jonikas), Atspindžiai ūkanose (Stp. Vykinas), Devintoji Pradalgė (Sip. Vykinas), Romualdo Lankausko romanai (K. Radvilionis). Namie ir svetur: Iliuzijos ir tikrovė (B. Jonaitis), Helsinkio aktas ir JAV Kongreso rezoliucijos (J. D.). Bibliografija: Nauji ir naujai atrasti lietuvių bibliografijos darbai (J. B.).

• SEJA, 1976 m., Nr. 2. Tautinės demokratinės minties žurnalas. Redaguoja Liud. Smulkštys, 2523 W. 69th St., Chicago, Ill. 60629. Leidžia Varpininkų leidinių fondas. Administruoja

(Nukelta 15 pusl.)

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6½% to 7¾% PER ANNUM IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,597 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.06 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,598.46 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,661.09 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,624.51 in 1 year.

19" Diagonal COLOR Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,695.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,122.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.95 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBANE LIETUVIŠKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6½% to 7¾% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

DES PLAINES OFFICE:
1065 OAKTON STREET
DES PLAINES, ILLINOIS 60018
TELEPHONE: 297-4720

ALMIRA OFFICE:
304 WEST NORTH AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60647
TELEPHONE: 486-3113

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636 TELEPHONE: 476-7575

(Atkelta iš 4 pusl.)

Juozas Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, Ill. 60160. Metinė prenumerata (už du numerius) 4 dol., atskiro numerio kaina 2 dol.

Šiam numerijje: Lietuvos laisvinimo programos reikalai; Mažas dialogas dėl pažiūrų į lietuvių santykius su rusais (Br. Raitis, V. Jungėnas); Ką daryti? — Lenkų laisvės keliais (A. Barčius); Kodėl skaldoma JAV lietuvių bendruomenė? (B. Kalinauskas); Jonas Kalėnas (J. Audėnas); Lietuvos Steigiamasis Seimas — Pasikalbėjimas su knygos autore V. Daugirdaite — Sruogiene (L. S.); Jonas Bertasius visuomenininkas; JAV ir Sovietų Sąjunga skaitė žviesoje (K. Karvelis); Ne tuo keliu — Lietuvių fondo leidinio reikalai (Z. Dailidka); Šiauliai — Lietuvos kooperacijos lopšys (J. Daugėla); Lietuvių tautinės kapinės Chicagoje (L. Šmulskytis); Vilnius Lietuvai — J. Mieraševskio atminčiai pagerbti (Z. D-ka); Didysis Vilniaus seimas (Pr. Čepėnas); Raudonosios mirties stovykla (H. Blazas); Žmonės, darbai ir dienos; Gyvenimo pamaišos; Laiškai; Knygos ir žurnalai. Žurnalo puslapių pavairinti žmonių ir dail. Br. Murino dailės darbų nuotraukomis.

• **BOOKS ABROAD, Volume 50, Number 4, Autumn 1976.** An International Literary Quarterly. Sponsored by The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask, 401 West Brooks, Room 45-A, Norman, Oklahoma 73019. Žurnalo administracijos adresas: Books Abroad, 1005 Asp Ave., Norman, Okla. 73019. Metinė prenumerata 10 dol.

Žurnalo praėjusių metų rudens numeris skirtas didžia dalmi "Books Abroad" 50 metų leidimo sukakčiai. Naujų knygų apžvalgose recenzuojamos šios lietuviškosios knygos: Algimanto Baltakio eilėraščių rinkinys "Deikacijos" (R. Šilbajoris), Liudo Dovydeno romano "Broliai Domerkes" anglų kalba (Kestutis A. Keblys), Adomo ir Filomenos Kantautų "A Lithuanian Biography" (M. G. Slavėnas), Justino Marcinkevičiaus "Mažosios poemos" (R. Šilbajoris) ir J. Krilkauskio "Martynas Mažvydas Vilniuje" (R. Šilbajoris).

• **LIETUVIŲ DIENOS, 1976 m. gruodžio mėn., Nr. 10.** Redaguoja Redakcinė kolegija. Leidžia A. Skirius. Metinė žurnalo prenumerata 12 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029.

Apie Kalėdas — rašo Juozas Prunskis; daug dėmesio skiriama senosios lietuvių išeivijos parodai; spausdinamas Jono Kuprinio sudarytas sceninis Lietuvos istorijos montažas; duodamas Prano Visvydo eilėraščių ciklas "Nuo marių pylimo"; Vijoletės Arbaite apybraiža ir daug kitos kronikinės, iliustruotos medžiagos.

• **MUZIKOS ŽINIOS, 1976 m., Nr. 1 — 2.** Redaguoja Algirdas Kačanauskas, 227 N. 7th St., Brooklyn, N. Y. 11211. Leidžia Amerikos Lietuvių vargonininkų — muzikų sąjunga. Administruoja Ona Zubavičienė, 6 Oak St., Clark, N. J. 07066. Metinė prenumerata 5 dol.

Kai kas iš šio numerio temų: Kompozitorius Vl. Jakubėnas apie savo veikalus, atliktus jo mirties metais; Vladas Jakubėnas apie lietuviškosios muzikos bruožus; Pobūvis pagerbti Izidorui Vasiljūnui; Broniaus Jonušo netekus; Juozas Augaitis pagerbtas; Trijų didžiųjų koncertas; I. Motekaitienė apie mūsų reikalus ir kt.

Martynas Gramontas

Urviniai žmonės

Dalia Petreikytė

Miske

Iš jaunųjų menininkų parodos Jaunimo centre, Chicagoje

Jaunieji menininkai Jaunimo centre, Chicagoje

Jaunimo centro salės, galerijos, klasės, kavinės ir kitos patalpos labiausiai tam ir yra, kad jose reikštųsi jaunimas. Šią savo misiją Chicago lietuvių Jaunimo centras, vadovaujamas niekad nepavargstančio direktoriaus kun. Algimanto Kezio, S.J., puikiai atlieka, ugdydamas lietuviškajai išeivijai ateities kūrybinę, susipratę ir veiklą mūsų jaunimui. Ir dabar Jaunimo centro apatinėje salėje vykstanti (ši savaitgalį dar atdara), Jaunuųjų menininkų paroda yra geras to pavyzdys. Darbais neperkrautos, gražiai išbalansuotos stendų plokštumos iš karto sudaro akiai malonų ir skoningą vaizdą. Paroda dominuoja nuotraukos. Bet ir jos nepadidina, o sukaupia vienai temai — Penktą tautinių šokių šventę. Išstatytos nuotraukos šių mūsų fotografų: Jurgio Anyso, Sauliaus Bagdono, Eugenijaus Būteno, Rimo Damijonaičio, Algio Jasiūčio, Donato Kavaliūno, Lino Regio, Arvydo Tamulio ir Alekso Urbos. Nuotraukose labiausiai akcentuojamas šokių judesys. Ir čia jautri fotografų akis yra pagavusi nuostabiųjų momentų. Daugelis nuotraukų yra tikrai aukšto meninio lygio. Savotiška naujiena yra ir tai, kad prie nuotraukų jokių pavardžių nėra. Šia prasme paroda dalinai lyg ir anoniminė, lyg ir bendra kolektyvinė duoklė pasirinktajai temai. Iš šokių temos išsiskiria tik akivaizdžiai autorizuotos Vilijos Bilaišytės kitų buitinių temų nuotraukos, kurios rodomos atskirai, neljungtos iš šokių šventės tema.

Parodos dailininkų dalyje itin stipri yra grafika. Čia ypač dėmesį patraukia Martyno Gramonto darbai. Juodų tonų ir pus-tonių plokštuminis balansas įvairioje, bet tiksloje kompozicijoje taip išdėstyta, kad efektui nieko negali prikišti. Tai ne tik formos, bet ir turinio grafika, ką aiškiai pajunti, stebėdamas tą visos būties gūžiai apleistą "Kryžių" arba "Urvinus žmones", kurie čia tokie vieniši ir taip išgąstingai žvelgia į pasaulį žmonių kelio pradžioje.

Grynai grafiškė yra ir Teresė Gaidelytė. Čia jau aštriai juoda-balta kontrasto grafika. Labiausiai išbaigta yra "Auka", kur prie centrinio kompozicinio kamieno nebloginai priglaustos ir visos kitos detalės. "Augale" magiška sukaupia energiją gerai praduoda kone trantę jo augimą. "Laikas bėga..." — besvorės erdvės formų balanse subtiliai išreikštas laiko neapčiuopiamumas. Gaidelytei dabar reiktų koncentruotis į linijų subtilesnę išbaigtumą, į rankos tikslesnį lędimą.

Dalios Petreikytės trijų darbų (akrilikos, stūvinėjimo, grafikos)

stipriausias yra "Miske" — grafika. Paprastu vienodos linijos pynimu čia išgauta visai įtikinama miškinio pasaulio įvairybė. Darbais galėtų būti visai neblogo "Anykščių šilelio" iliustracija.

Kažkur tarp tapybos ir grafikos yra jūratės Eidukaitės-Okurra darbai. Iš tikrųjų tai yra spalvotų linijų grafika. Tie su pavadinimais ir be pavadinimų darbai čia yra apjungiami geltonos, lyg ir fono, spalvos. Iš jų labiausiai spalvine ir kompozicine prasme išbaigta "Tėškinas", nors jame atsiktinumo yra mažiau negu kituose: tai gana stabilus, horizontalinėmis pakopomis kylantis sprendimas.

Vien tik tapybos darbus ši kartą rodo Vilija Eivaitė. Du jos nemažo formato paveikslai dominuoja visą giluminę parodos sieną.

Kultūrinė kronika

PASKIRTA ŽYMAUSIOJI VOKIEČIŲ LITERATŪROS PREMIJA

Vakaru Vokietijoje didžiausią prestižą turinti literatūros premija yra vadinama Georg Buchnerio premija, kasmet skiriama Vokiečių kalbos ir literatūros akademijai. 1976 metų šioji premija teko poetui ir novelistei Heinz Piontekui (g. 1925 m.). Piontekio eilėraščių braižas gana modernus, kuriuo jis gliai užgriebia šių dienų žmogaus situaciją prieštarų pilname pasaulyje. Jo eilėraščių knygos: Die Furt (1952), Die Rauchfahne (1953), Wassermarke (1957), ryškesnė apysakų knyga Vor Augen (1955). Poetui paskirtoji premija yra 10,000 vokiškų markių.

STUDIJA APIE KRISTŲ

Kietu vokišku darbštumu pasižymis Tuebingeno universiteto prof. W. Kasper yra parašęs naują Kristaus gyvenimo studiją, kuri 1976 m. išleista anglų kalbos vertime "Jesus the Christ" (Paulist Press, 289 psl., 12,95 dol.). Autorius yra susilaukęs tarptautinio pripažinimo ir buvo pakviestas su paskaitomis į Gregorijaus univ. Romoje ir į San Francisco univ. Velkale atsispindi nuostabiai gilus pažinimas ligišolinių katalikų ir protestantų mokslininkų raštų apie Kristų, parodant gilų studijinį kritiškumą. Knygoje konceptyviu būdu suapžindinama su pažangiausiomis naujųjų mokslininkų idėjomis, pasilekiant iš tikimam tradicinei Kristaus Dievo — žmogaus sampratai, sprendžiant iškiliančias pagrindines kristologijos problemas ir išryškinant Kristaus die-

vą. "Deimantiniai lūžiai" lengvai žaidžia visu spalviniu ir geometrinio formų įvairumu. Tai vis dėlto labiau šilto, o ne deimantiškai šalto blizgėjimo išpūdis. "Fontaninės spalvos" yra ne koks trykštantis, o labiau ramus, vertikalus mėnėsieniškas tamsiai mėlynų spalvų tekėjimas, įvairovę pajungiantis vienumui.

Kaip matome, pavardėmis ši paroda nėra per daug gausi. Bet gal šitaip ir geriau? Ne kartą jau esame patyrę, kaip pavardėmis ir darbais perkimta paroda būna sunkiau išsiūrima ir nepalieka išskirtinės išpūdis. Todėl ar negeriau būtų sezono turėti bent kelias jaunųjų dailininkų parodes, tegu ir mažesnes, bet geriau atrinktas, nepaigilint joms taipgi būtino komponento — erdvės. k. brd.

vystę bei žmogystę, besistengiant įvesti naujos šviesos į jo veikimą, mirtį, prisikėlimą ir tarpininko misiją tarp Dievo ir žmogaus.

Veikalas nėra nei lengvas skaityti, nei populiarius, daugiau skleidžia studijinės šviesos, kaip religinio sentimentu.

MODERNUS SUSIKAUPIMAS

Pažangios dvasios jėzuitas W. J. O'Malley parašė knygą "A Book About Praying" (išleido Paulist Press, New York, 1976 m., 127 psl., 1,95 dol.). Autorius yra ne vien kunigas, bet ir aktorius, režisierius, kompozitorius, daugelį metų dirbęs su jauniu ir savo patirtį įtraukęs į šį leidinį. Savo siūlomomis susikaupimo metodais jis yra panaudojęs įvairių rytiečių, moderniosios psichoterapijos būdus, grupines susitelkimo pratybas, kurios daugelį gali sudominti savo naujumu, įvairumu, bet kurios daugeliui mūsų atrodo neįprastos, pašalinėmis pratybomis atmiestos, gal net išblaškiančios, tačiau autorius bandymuose su moksleiviais ir studentais davusios gerų rezultatų.

SVEICARUI PASKIRTA VOKIEČIŲ LITERATŪROS PREMIJA

Vokiečių leidyklų skiriama vadinamoji Taikos premija už 1976 metus teko šveicarų rašytojui Max Frish (g. 1911 m.). Rašytojas literatūros pasaulyje iškilo savo prozos ir dramos veikalais. Kaip publicistas, Max Frish ypač kovoja už individo laisvę, už mažumų teises, aštriai pasisakydamas prieš visus totalizmus.

Paauglių pasaulyje

(Atkelta iš 3 pusl.)

no, kad paaugliai lietuviukai vagingėja net ir auto mašinas, tuos Vaitkevičienės išdykėliai vaikai niekuo nenustebins. Ir tos mergaitės, kurios žavisi narkomanu gitaristu, yra taip pat suprantamos. Autorė nieko neišgalvojo, kuo negalėtų patikti.

Be abejo, gali kai kurie dialogai atrodyti ir kiek dirbtini. Vienos mergaitės kartojimai, kad ji jau didelė, nes jau ji esanti trylikos metų, gal kiek ir pertempti, bet ir pateisinami, nes vaikai nori būti suaugusiais ir nori, kad visada būtų jų teisybė. Tiesa, kai kur vaikai jau kalba kiek per aukštu stiliumi, šiek tiek ne vaikiškai, bet tokių vietų nedaug. Didaktinis motyvas irgi nedaug kur dirbtinai prasikiša, jis daugiau matyti iš įvairių įvykių, o ne iš tiesioginių pamokymų.

Kalbant apie įvykius ir nuotykius, jų yra dramatiškesnių ir paprastesnių, bet jie visi yra gyvenimiški ir suprantami, bent tiek, jog, klausiant ar taip galėjo būti, galima atsakyti nesvyruojant, kad galėjo.

Tie vaikai, kurie ką nors skaito, knygutę skaitys, tie, kurie nelabai nori, mokytojų ar tėvų priversti skaityti, taip pat nebus nubausti, nes knyga parašyta vai-

kams, čia nėra pamokslų, žodžiai nėra sunkūs, pasaulis amerikietiškas ir pažįstamas.

Viršelį ir tekstui pritaikytas iliustracijas piešė Danguolė Stončiūtė — Kuolienė.

Kaip ir ankstyvesniųjų autorių, taip ir Vaitkevičienės paaugliams skirta knyga gali būti įdomi ir ne vien Amerikoje, bet ir kitur (neišskiriant ne okupuotos Lietuvos) gimusiems lietuviams. O tai reiškia, kad vaikams mokančių rašyti dar turime. Ir jei vis dar yra daugiau ar mažiau jas skaitančių, švietimo Tarybos darbas, tokius skaitinius parūpinant, yra prasmingas.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS. Nuomoja, Parduoda, Taiso. Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas. Phone — 581-4111. 5610 S. Pulaski Rd., Chicago

AUTO REPAIR

Motor tune-up, motoro, stabdžių, vairo ir automatinio transmisijos remontas. Starteriams ir alternatoriams duodame ilgalaikę garantiją. TEXACO garavimas.

IGNAS DUBAUSKAS ir PETRAS PIŠNYS

5759 South Western Avenue — Telef. 737-3988

A. TVERAS

2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

Pardavimas ir taisymas

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

R. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING PLACE

VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 5 v. r. ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. iki 5 v. r. ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta

7 1/2 %

Mokamas už 6 m. sertifikatus. Minimum \$1,000

6 1/2 %

Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000

5 1/4 %

Mokamas už investavimo sąskaitas.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PENO NUOSIMČIUS NUO 1 D.

Dividendai mokami kas 3 mėnesiai

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutapsysite, pirkdami čia jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtu foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

Tel. — PProspect 6-8998

JEI JOS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIAI ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019

TEL. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi maitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro, šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MOSŲ SKYRIAI:

Allentown, Pa. — 126 Tilghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1828 Fleet Street	342-4246
Brooklyn, N. Y. 11218 — 485 McDonald Avenue	633-0000
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	496-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2608 West 69 Street	925-2787
Chicago, Ill. 60609 — 1855 West 47 Street	376-6755
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0696
Detroit 12, Mich. — 11601 Jos Campau Avenue	365-6786
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue	246-2345
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1546
New York 3, N. Y. — 324 E. 9 St.	475-7430
Miami Beach, Fla. 33139 — 1201 17 St.	303-673-8220
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	768-4897
Phoenix, Ariz 85027 — 22047 Black Canyon Hwy.	602-942-6770
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8900
Silver Springs, Md. — 1002 Kennebec Ave.	301-589-4444
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6326
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-8746
Woodhaven, Queens, N. Y. 11421 — 80-14 Jamaica Ave.	296-3250

NAUJI SKYRIAI:

LAKEWOOD, N. J. 08701 — 234 Second St. 363-0494

HERKIMER, N. Y. — McKENNA RD. 315-866-3539

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ. 6507 S. TROY ST. CHICAGO, ILL., 60629. TELEF. 925-5988

LITUVĖ P. AMERIKOS VIEŠOSIOS NUOMONĖS TYREJA

Neseniai Chicagoje lankėsi jos padėtimi.

Dalia Ožlytė — De la Cuesta, paviešėdama pas savo motiną Sofiją Oželiene. Teko patirti, kad, belankydamas savo gimtinę, ji taipgi turėjo svarbius pasitarimus ir savo profesijoje su amerikiečiu George Gallup ir kitais žymiais žmonėmis. Susidomėję seniai bematyta viešnia iš pietų, bandėme duoti jai kelių klausimų mums rūpimais reikalais.

— Ponia Dalia, mums įdomu, kur ir kokią darbą Jūs pasirinkote Pietų Amerikoje, kitaip sakant, kuo esate Kolumbijoje ir pasaulyje?

— Apsigyvenusi su vyru Kolumbijoje, pradėjau dėstyti Medelino Ekonomijos fakultete viename didžiausių Kolumbijos universitetų — University of Antioquia — kuris šiandien turi 10,000 studentų. Dabar, po 15 metų, esu „full professor“ — minimume universitete. Šiuo metu diktuoju specialius seminarus siekiantiems aukštesnio laipsnio.

Prieš penkerius metus kartu su savo vyru (iš profesijos inžinierius) atidarėme „Marketing and Public Opinion Research“ — viešosios nuomonės tyrimo įstaigą Medellino. Šiandien ji yra viena didžiausių višoje Kolumbijoje ir joje dirba apie trisdešimt ekonomistų, sociologų, etc., su skyriais Bogotoje ir Barranquilloje.

Mūsų įmonė daro privačių gaminių tyrimą, o taip pat studijuoja viešąją nuomonę. Visa tai yra labai įdomu, nes, pvz., prieš rinkimus visuomet iš anksto žinome, kas juos laimės, ir iki šiol mums gerai sekėsi, — mūsų paskelbti pranešimai visuomet buvo tikslūs.

— Kokiu būdu patekote į šį sudėtingą „milieu“?

— Išvykusi į Kolumbiją prieš 17 m., vos išmokusi ispanų kalbą, tuojau griebiausi konkretaus darbo. Pirmausia man rūpėjo mano sritis — ekonomija, kurios nenorėjau užmesti. Juk įdomu dirbti pamėgtą darbą. Tada turėjau daug laisvo laiko, nes Kolumbijoje būti namų šeimininke yra lengviau kaip čia Amerikoje.

Vien tik universitete dirbau 10 metų, o vėliau — mūsų firmoje. Šioji sritis dar yra visai nauja — net tokiose JAV-se. S. Amerikoje yra tikrai pora didelių firmų, kaip Harris ir Gallup Polls. Tad, savaime aišku, kad ir Kolumbijoje tikrai trūko tos srities įmonės.

— Ar turite progos pabendrauti su lietuviais ar net atstovauti lietuviams — Lietuvai?

— Deja, labai mažai. Pačiame Medellino mieste labai mažai beliko lietuvių šeimų. Beveik visi, kas galėjo, per pastaruosius 15 m. išvažiavo į JAV. Aišku, kad visiems savo pažįstamiems ar per „interviews“ pasisakau esanti iš Lietuvos, ir beveik visi žino, kur yra Lietuva, ir susipažįsta su

— Ar yra koks lietuviškas judėjimas — veikimas Kolumbijoje?

— Kolumbijoje yra gana didelis veikimas lietuvių tarpe, jei prisiminsime, kad jų beliko tiek mažai. Ypač aktyvus jaunimas. Jie dažnai turi įvairius susirinkimus, tautinių šokių grupes, ir t. t.

— Ar Jūsų merginos (dukros) pasidavė lietuviškam auklėjimui, ar joms tai tik atsitiktinumas?

— Mano abi mergaitės yra auklėjamos kolumbiečių angliškoje atmosferoje. Savaime aišku, jos žino labai daug apie Lietuvą ir, kai atskrenda mano mamutė — jų močiutė — visuomet daug papasakoja, bet joms išmokti trečią kalbą, kai dar yra mažos — labai sunku. Vyresnioji dukterė šoka lietuvių tautinių šokių grupėje ir dainuoja lietuviškas liaudies dainas. Ji dalyvauja lietuvių stovyklose, bet ir ten visas lietuviškasis jaunimas kalba ispaniškai.

— Kaip jaučiatės patekusi į lietuvišką katilą Chicagoje?

— Labai smagu. Man labai malonu vėl aplankyti Chicago, nes jau 15 metų jos neregėjau. Į JAV atskrendu savo profesijos reikalais, bet būnu ir New York'e arba Washington'e, D.C. Nors Chicago gerokai pasikeitė, bet daug gražesnė, negu kaip paskutinį kartą ją mačiau.

Dalia labai gražiai kalba lietuviškai, be akcento, be lietuviškų žodžių trūkumo, dar su plačiu žodynu. Nustebino ypač, kai paprašyta atsakyti į klausimus raštu, ji tuojau pat mašinėle „išbarškino“ pokalbį pulkia lietuvių kalba — be jokių klaidų.

Danutė Augienė

Dalia Ožlytė — De la Cuesta

be visokių amerikietiškių priemonių. Tos moters gyvenimas yra sunkus, nes vyras čia dominiuojas. Ištėkėjusi ji nustoja dirbti, bet lieka tik uždaryta tarp keturių sienų.

RIMTA KOMEDIJA "MONIKA"

Premjera Australijos lietuvių scenoje

AVA SAUDARGIENĖ

Australijos skliautą praskendantis meteoras ne visų pastebimi, ne visada užregistruojami. Gal todėl, kad mūsų dangaus skliautas yra žemės rutulio apačioje, „po kojomis“, Australija tolimas, didelis žemynas, o lietuviška bendruomenė maža, išsiskirianti milžiniškuose plotuose. Tos bendruomenės veiklos reiškiniai, kaip dangaus skliautą perskrodę meteorai, sušvinta šviesa žvaigždė ir užgęsta retai kur paminėti, nesukelę dėmesio pasaulio lietuvių padangėje. Tik mes, gyvenantys „po kojomis“, didžiojo amės ir vėl laukiame šviesaus žyblėjimo.

Šviesus kultūrinis reiškinys, ver-

tas paminėjimo, didelį pasitenkinimą suteikęs Sydney lietuviams, buvo lapkričio 25 d. lietuvių klubo patalpose įvykęs spektaklis „Monika“, 3-jų veiksmų rimta komedija, Pauliaus Rūtenio parašyta ir Pauliaus Rūtenio režisuota.

Komedijos autorius augęs Lietuvoje, dainininkas baritonas, dainavęs Kauno Valstybiniam teatre. Antrojo karo nublokštas į Vokietiją, tobulio balsą, dainavo Innsbruko operoje, vėliau Stuttgarto radijone ir koncertavo lietuvių stovyklose, kol emigravo į Australiją.

Apsigyvenęs Pietų Australijoje, Paulius Rūtenis Adelaidėje suorganizavo Lietuvių teatro mėgėjų

Petras Rimša (1881-1931). Sofijos Jurgėlienės barjelinis portretas (1837)

grupę, režisavo, vaidino, ruošė savo solo rečitalius ir turėjo laimės pasilikti savo profesijoje — dainavo radijone, pagaliau užėmė patovią vietą Australijos operoje, kur dirba ir dabar, pasyviai gyvenęs Sydney.

Nebuvo laikotarpio, kad Paulius Rūtenis būtų atitęsęs nuo lietuviškos bendruomenės ir nebūtų gyvenęs jos reikalais, jos rūpesčiais. Meilė savo tautai, ypač susidomėjimas lietuvių tautosaka ir liaudies dainomis kurstė naujas, šviesias kūrėjų kūrybingoje sieloje. Jo kūryboje, kaip ir sceninėje interpretacijoje, šviečia lietuviška prigimtis, nors profesionalinio darbo aplinka yra grynai australiška. Jis, labiau negu kas kitas, turi progos pažinti ir įvertinti neigiamą įtaką skirtingų tautinių grupių viena kitai.

Šį pavasarį (australišką) ne pirmą kartą pamatėme Paulių Rūtenį lietuviškoje scenoje. Nedirbtinai įsivertęs ir savo vaidmenį, populiarus aktorius. Kiekvienoje scenoje pasirodymo momentu žiūrovų sutinkamas entuziastiškai. Šį kartą jis ne tik savo įprastu profesionaliu stiliumi suvaidino komiko senbernio rolę, bet prisistatė ir kaip veikalo autorius bei režisierius. Sunku skirti, kiek veikalui davė režisierius, kiek autorius. „Monika“, kurią pamatėme scenoje, buvo vieno asmens kūrinys.

Paulius Rūtenis, autorius, sukūrė veiklą problematinį klausimą: P. Rūtenis, režisierius, „rimtą komediją“, kaip pats autorius savo veiklą pavadinęs, pristatė žiūrovams intriguojančiai, nušvietė sąmojaus žaibus, dekoratyviu sugrupavimu, sklandžiu nugalėjimu pailių momentų.

Pirmo veiksmo pradžia spalvinga: gimtadienio šventė Monikos Elder (D. Maksvytienė), lietuviškos, ištėkėjusios už australo. Dramos užomazga užintriguoja įsiveržimu į australišką „party“ nekviešto svečio, buvusio Monikos sužadėtinio lietuvių Jono Rupeikos (J. Dambrauskas). Šis momentas įžiebė Monikos ir vyro Mark Elder (H. Šlėteris) širdyje nepasitiekėjimo kibirkštį savo žmona, o uošvei Margaritai Elder (K. Dauguvietytė) suteikia pagrindo priekaištauti sūniui už santuoką su svetimaute, netinkama įprastai atmosferai.

Monikos laikysena pabrėžia jos nutolimą nuo lietuviškos bendruomenės, bet neparodo, ką ji myli — savo vyrą Marką, ar lietuvių Joną, mylėtą lietuviškoje stovykloje Vokietijoje. Gal lojalumas, gal moralė, o gal dar labiau naujame krašte iškilimas aukščiau lietuviškos bendruomenės, kuriai ne visai šviesiai atstovauja buvęs sužadėtinis, nutolęs pasirinkimui gyvenimo draugo

Aristokratės mėgo žirnius

Vidutiniškai imant, amerikietis suvalgyęs šiais metais apie keturis svarus žirnių, skelbia dr. Lawrence Van Miers, National Canners Assn. prezidentas.

Žaliojo žirnio nieks nekonservavo ligi 1881 m. Tačiau žirniai buvo slepiami Egipto karalių kapuose ir buvo šventi standinavų dievui Thor. Žirnius labai mėgo 17 šimtmečio Prancūzijos karališkųjų rūmų damos, ir buvo mada ju užkasti, prieš einant gulti. Žirnis taipgi buvo mėgiausia daržovė tokių žmonių kaip Thomas Jeffersonas.

Moteryų darbo paklausa

Moterys, baigusios universitetą, daug sunkiau susiranda darbo kaip tu pačių kvalifikacijų vyrai. Darbo departamentas skaičiai rodo, kad bedarbių santykis baigusiu moterų studentų (11 proc.) pralenkia vyrų santykį (8,2 proc.).

Prieš keletą savaičių pietinės dalies švietimo ministerija išleido brošiūrą „College Women and the Job Market in the South, 1980“, išvardindama tas sritis, kuriose moterys galėtų labiausiai pasireikšti ir susirasti sau darbo, o tačiau jos ten gerokai vyrų pralenktos.

Pagal tą pranešimą, tos sritys yra: inžinerija, dantų gydymas, ligoninių administracija, veterinarijos medicina, medicina, viešoji administracija ir prekybos administracija.

šeima.

Atomazga yra staigi, įdomi. Ateina Jonas, Kambary radęs Elder šeimos narius, išskiriant Moniką, pasisako atėjęs atsiveikinti su Monika, nes išvyksta į kitus kraštus, kaip Monika reikalavusi. Žiūrovams matoma besiklausanti Monika staiga įeina ir įskambiai pareiškia, kad Jonui išvažiuoti nėra reikalo, ji yra apsisprendusi. Tačiau jos šaltai laikysena, jos kietokas balsas nepaliduoja jos pasirinkimo. Taip pat mažai pasakė nustebs Jono veidas, sumišusi uošvė ir Marko dirbtina šypsena, tuo labiau, kad labai greitai tą sceną paslepia nuleista uždanga. Iš kitos gį pusės, ar gali būti suabejota, ką pasirinko rafinuota, „kosmopolitė“ Monika — miesčionišką blizgesį, ar tautinį susipratimą ir ryšį su savo tauta?

Aktoriai — mėgėjai jau ne pirmą kartą šia grupe įeina į sceną. Vaidyba buvo įspūdinga, darni. Keli nereikšmingi vaidmenys, atrodo, autorius įvesti kaip dekoras. Reikalui esant, dešimties aktorių grupė galima būtų dar labiau sumažinti be jokios žalos veikalui.

Dekoracijose išvengta perkrovimo. Skoningai įruoštas kambarys. Visiškai priimtinas pasiturintis australiškai šeimai. Kontrastas yra antro veiksmo viengungių lietuvių kambarys, neigiamai pavaizdavęs inteligentų viengungių kambarį, vargu ar pamatuotai pabrėždamas „naujų australų“ apsilėidimą. Autoriaus sugretinimas australiško ir lietuviško pasaulio, nepalankaus lietuviams, pasunkina teisingo atsakymo suradimą.

Iš „rimtos komedijos“ žiūrovas nelaukia užburiančio žavesio, kurio pasižymi baletas, nelaukia skambių arijų, kaip operoje. Veikalo ir spektaklio pasisekimas yra temos aktualumas, intriga, sąmojus, veiksmo sklandumas ir įtampa. O tuo „Monika“ pasižymi. Palikęs žiūrovą be „atsakymo“, Paulius Rūtenis pastatė pačią publiką aktualijos centre. Dar ilgai po vaidinimo žiūrovas spės „Monikos“ problemą.

Veikalai išstobuliami ir išbaigiami repeticijs. Taip darė ir Paulius Rūtenis. Autorius labiau išryškina ir išvystęs Alės Musteikytės charakterį, kaip lietuvių bendruomenės atstovės, labiau pabrėžęs tautai priilausomumo būtinumą, duos scenai aktualų, įdomų veiklą, kurio žiūrovai ilgai neužmirš.

Veteranai šokių sukūryje

Iš jaunųjų menininkų parodos Jaunima centre, Chicagoje

Nuotr. Rimo Damijonaičio